

دانشگاه یزد
دانشکده منابع طبیعی و کویرشناسی
گروه محیط زیست

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
مهندسی منابع طبیعی - محیط زیست

سنجش نگرش دانشجویان رشته محیط زیست دانشگاه های
ایران نسبت به تحصیل در رشته خود

استاد راهنما: دکتر فرهاد نژاد کورکی

استاد مشاور: دکتر سیدعلیرضا افشانی

پژوهش و نگارش: زینب حسن پور

بهمن ماه ۹۲

چکیده

آموزش محیط‌زیست و افزایش سطح آگاهی‌های عمومی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه برای متوقف نمودن حرکت پرشتاب نابودی محیط‌زیست و طبیعت راه‌حلی جدی و موثر قلمداد می‌شود. در این میان یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین بخش‌های آموزش محیط‌زیست، آموزش در مقاطع عالی شامل تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز، ترویج و ارتقاء دانش، گسترش تحقیق و فراهم نمودن زمینه مساعد برای توسعه کشور است. هدف از آموزش عالی محیط‌زیست تربیت متخصصینی است که بنا به دانشی که کسب کرده اند، بتوانند به حل مشکلات محیط‌زیست پرداخته و در حیطه اختیارات خویش به اهداف آموزشی جامعه عمل بپوشانند. این پژوهش با هدف بررسی رضایت تحصیلی دانشجویان رشته محیط‌زیست دانشگاه‌های ایران انجام گرفته است. روش تحقیق از نوع پیمایشی بوده که طی آن ۸۳۸ نفر از دانشجویان رشته محیط‌زیست ۲۳ دانشگاه کشور مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج این پژوهش نشان داد که دانشجویان از تحصیل در رشته محیط‌زیست رضایت دارند. اما دانشجویان از کیفیت آموزش در محل تحصیل و جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور راضی نیستند. در این بین دانشجویان دانشگاه پیام‌نور نارضایتی بیشتری از کیفیت آموزش محیط‌زیست در این دانشگاه دارند و دانشجویان دانشگاه آزاد رضایت بیشتری نسبت به دانشجویان دانشگاه سراسری و پیام‌نور دارند.

کلمات کلیدی: آموزش عالی، دانشجویان، رضایت تحصیلی، محیط‌زیست، نگرش

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
فصل اول: کلیات	۱
۱-۱ مقدمه	۲
۲-۱ بیان مسأله	۳
۱-۲ آموزش محیط‌زیست	۳
۱-۲-۲ آموزش عالی	۴
۱-۲-۳ آموزش عالی محیط‌زیست	۴
۱-۲-۴ آموزش عالی محیط‌زیست در ایران	۵
۱-۲-۵ نگرش	۶
۱-۳ ضرورت پژوهش	۶
۱-۴ اهداف پژوهش	۷
۱-۴-۱ اهداف اصلی	۷
۱-۴-۲ اهداف فرعی	۷
۱-۵ سوال‌های پژوهش	۷
فصل دوم: پیشینه تحقیق	۸
۱-۲ مقدمه	۹
۱-۲ پژوهش‌های داخلی	۱۰
۲-۲ پژوهش‌های خارجی	۱۳
فصل سوم: مواد و روش‌ها	۱۵
۱-۳ مقدمه	۱۶
۲-۳ توزیع جغرافیایی کارشناسی محیط‌زیست در دانشگاه‌های کشور	۱۷
۳-۳ توزیع جغرافیایی کارشناسی ارشد محیط‌زیست در دانشگاه‌های کشور	۱۹

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۳-۴ توزیع جغرافیایی دکتری محیط‌زیست در دانشگاه‌های کشور	۲۰
۳-۵ جامعه آماری	۲۲
۳-۶ روش نمونه‌گیری	۲۲
۳-۷ تعیین حجم نمونه	۲۵
۳-۸ ابزار اندازه‌گیری	۲۵
۳-۹ سنجش روایی و پایایی پرسش‌نامه	۲۶
۳-۱۰ روش جمع‌آوری داده‌ها	۲۷
۳-۱۱ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	۲۷
۳-۱۱-۱ آزمون تی تک‌نمونه‌ای	۲۷
۳-۱۱-۲ آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه	۲۸
۳-۱۱-۳ آزمون تعقیبی توکی	۲۸
۳-۱۱-۴ آزمون تی مستقل	۲۸
۳-۱۱-۵ ضریب همبستگی پیرسون	۲۹
فصل چهارم: نتایج	۳۰
۴-۱ مقدمه	۳۱
۴-۲ یافته‌های توصیفی	۳۲
۴-۲-۱ نگرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های سراسری	۳۲
۴-۲-۲ نگرش دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های سراسری	۴۷
۴-۲-۳ نگرش دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های پیام‌نور	۶۱
۴-۲-۴ نگرش دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های آزاد	۷۵
۴-۲-۵ نگرش دانشجویان رشته محیط‌زیست دانشگاه‌های ایران	۸۷

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۳-۴ یافته‌های استنباطی	۱۰۱
۱-۳-۴ یافته مربوط به آزمون تی تک نمونه‌ای	۱۰۳
۲-۳-۴ سن و رضایت تحصیلی	۱۰۶
۳-۳-۴ جنسیت و رضایت تحصیلی	۱۰۷
۴-۳-۴ اشتغال و رضایت تحصیلی	۱۰۸
۵-۳-۴ مقطع تحصیلی و رضایت تحصیلی	۱۰۹
۶-۳-۴ مقایسه رضایت تحصیلی بر حسب نوع دانشگاه	۱۱۰
فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری	۱۱۴
۱-۵ مقدمه	۱۱۵
۲-۵ بحث و نتیجه‌گیری	۱۱۶
۳-۵ پیشنهادات	۱۲۳
۴-۵ محدودیت‌های پژوهش	۱۲۴
منابع و مأخذ	۱۲۵
ضمائم	

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۳-۱: جامعه آماری به تفکیک نوع دانشگاه و مقطع تحصیلی	۲۳
جدول ۴-۱: آمار توصیفی متغیرهای کمی	۳۴
جدول ۴-۲: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۳۴
جدول ۴-۳: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تأهل	۳۵
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت اشتغال	۳۵
جدول ۴-۵: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب مقطع تحصیلی	۳۵
جدول ۴-۶: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب دانشگاه محل تحصیل	۳۶
جدول ۴-۷: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه	۳۶
جدول ۴-۸: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های دلایل انتخاب رشته محیط‌زیست برای تحصیل	۳۸
جدول ۴-۹: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت تحصیلی دانشجویان از تحصیل در رشته محیط‌زیست	۴۰
جدول ۴-۱۰: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت تحصیلی دانشجویان از کیفیت آموزش رشته محیط‌زیست در دانشگاه محل تحصیل آن‌ها	۴۲
جدول ۴-۱۱: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت تحصیلی دانشجویان از جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور	۴۴
جدول ۴-۱۲: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های دلایل ادامه تحصیل در مقطع تحصیلات تکمیلی رشته محیط‌زیست	۴۶
جدول ۴-۱۳: آمار توصیفی متغیرهای کمی	۴۹
جدول ۴-۱۴: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۴۹
جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تأهل	۵۰

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت اشتغال	۵۰
جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب دانشگاه محل تحصیل	۵۱
جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه	۵۲
جدول ۴-۱۹: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های دلایل انتخاب رشته محیط‌زیست	۵۴
جدول ۴-۲۰: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از تحصیل در رشته محیط‌زیست	۵۶
جدول ۴-۲۱: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از کیفیت آموزش رشته محیط‌زیست در دانشگاه محل تحصیل آن‌ها	۵۸
جدول ۴-۲۲: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور	۶۰
جدول ۴-۲۳: آمار توصیفی متغیرهای کمی	۶۳
جدول ۴-۲۴: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۶۳
جدول ۴-۲۵: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تأهل	۶۴
جدول ۴-۲۶: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت اشتغال	۶۴
جدول ۴-۲۷: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب دانشگاه محل تحصیل	۶۵
جدول ۴-۲۸: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه	۶۶
جدول ۴-۲۹: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های دلایل انتخاب رشته محیط‌زیست	۶۸
برای تحصیل	۶۸

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۴-۳۰: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از تحصیل در رشته محیط‌زیست.....	۷۰
جدول ۴-۳۱: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از کیفیت آموزش رشته محیط‌زیست در دانشگاه محل تحصیل آن‌ها.....	۷۲
جدول ۴-۳۲: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور.....	۷۴
جدول ۴-۳۳: آمار توصیفی متغیرهای کمی.....	۷۷
جدول ۴-۳۴: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت.....	۷۷
جدول ۴-۳۵: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تأهل.....	۷۸
جدول ۴-۳۶: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت اشتغال.....	۷۸
جدول ۴-۳۷: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب دانشگاه محل تحصیل.....	۷۸
جدول ۴-۳۸: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه.....	۷۹
جدول ۴-۳۹: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های دلایل انتخاب رشته محیط‌زیست برای تحصیل.....	۸۰
جدول ۴-۴۰: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از تحصیل در رشته محیط‌زیست.....	۸۲
جدول ۴-۴۱: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از کیفیت آموزش رشته محیط‌زیست در دانشگاه محل تحصیل آن‌ها.....	۸۴
جدول ۴-۴۲: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور.....	۸۶

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۴-۴۳: آمار توصیفی متغیرهای کمی	۸۹
جدول ۴-۴۴: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۸۹
جدول ۴-۴۵: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تأهل	۹۰
جدول ۴-۴۶: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت اشتغال	۹۰
جدول ۴-۴۷: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب مقطع تحصیلی	۹۰
جدول ۴-۴۸: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب دانشگاه محل تحصیل	۹۱
جدول ۴-۴۹: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه	۹۳
جدول ۴-۵۰: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های دلایل انتخاب رشته محیط‌زیست	برای تحصیل
جدول ۴-۵۱: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از تحصیل در رشته محیط‌زیست	۹۴
جدول ۴-۵۲: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از کیفیت آموزش رشته محیط‌زیست در دانشگاه محل تحصیل آن‌ها	۹۶
جدول ۴-۵۳: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب گویه‌های رضایت‌تحصیلی دانشجویان از جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور	۹۸
جدول ۴-۵۴: خروجی آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای سنجش رضایت‌تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه سراسری	۱۰۰
جدول ۴-۵۵: خروجی آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای سنجش رضایت‌تحصیلی دانشجویان کارشناسی دانشگاه سراسری	۱۰۱
جدول ۴-۵۶: خروجی آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای سنجش رضایت‌تحصیلی دانشجویان کارشناسی دانشگاه پیام‌نور	۱۰۲
جدول ۴-۵۷: خروجی آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای سنجش رضایت‌تحصیلی دانشجویان کارشناسی دانشگاه پیام‌نور	۱۰۳

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۴-۵۷: خروجی آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای سنجش رضایت تحصیلی دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد.....	۱۰۴
جدول ۴-۵۸: خروجی آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای سنجش رضایت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های ایران.....	۱۰۵
جدول ۴-۵۹: خروجی ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه سن با رضایت تحصیلی دانشجویان.....	۱۰۶
جدول ۴-۶۰: خروجی آزمون تی برای مقایسه میانگین میزان رضایت تحصیلی دانشجویان زن و مرد از تحصیل در رشته محیط‌زیست.....	۱۰۷
جدول ۴-۶۱: خروجی آزمون تی برای مقایسه میانگین میزان رضایت تحصیلی دانشجویان شاغل و غیرشاغل از تحصیل در رشته محیط‌زیست.....	۱۰۸
جدول ۴-۶۲: خروجی آزمون تی برای مقایسه میانگین میزان رضایت تحصیلی دانشجویان کارشناسی و تحصیلات تکمیلی از تحصیل در رشته محیط‌زیست.....	۱۰۹
جدول ۴-۶۳: خروجی آزمون تحلیل واریانس برای آزمون تفاوت میزان رضایت تحصیلی دانشجویان رشته محیط‌زیست دانشگاه‌های کشور از این رشته.....	۱۱۰
جدول ۴-۶۴: خروجی آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه زوجی میانگین‌ها.....	۱۱۰
جدول ۴-۶۵: خروجی آزمون تحلیل واریانس برای آزمون تفاوت میزان رضایت تحصیلی دانشجویان رشته محیط‌زیست دانشگاه‌های کشور از کیفیت آموزش در محل تحصیل.....	۱۱۱
جدول ۴-۶۶: خروجی آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه زوجی میانگین‌ها.....	۱۱۱
جدول ۴-۶۷: خروجی آزمون تحلیل واریانس برای آزمون تفاوت میزان رضایت تحصیلی دانشجویان از جایگاه رشته محیط‌زیست دانشگاه‌های کشور از سطوح مختلف کلان کشور.....	۱۱۲
جدول ۴-۶۸: خروجی آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه زوجی میانگین‌ها.....	۱۱۲

فهرست نمودارها

عنوان	شماره صفحه
نمودار ۴-۱: توزیع فراوانی سن دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های سراسری	۳۲
نمودار ۴-۲: توزیع فراوانی تحصیلات پدر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های سراسری ..	۳۳
نمودار ۴-۳: توزیع فراوانی تحصیلات مادر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های سراسری ..	۳۳
نمودار ۴-۴: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۳۴
نمودار ۴-۵: توزیع فراوانی سن دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های سراسری	۴۷
نمودار ۴-۶: توزیع فراوانی تحصیلات پدر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های سراسری	۴۸
نمودار ۴-۷: توزیع فراوانی تحصیلات مادر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های سراسری	۴۸
نمودار ۴-۸: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۴۹
نمودار ۴-۹: توزیع فراوانی سن دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های پیام نور	۶۱
نمودار ۴-۱۰: توزیع فراوانی تحصیلات پدر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های پیام‌نور	۶۲
نمودار ۴-۱۱: توزیع فراوانی تحصیلات مادر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های پیام‌نور	۶۲
نمودار ۴-۱۲: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۶۳
نمودار ۴-۱۳: توزیع فراوانی سن دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های آزاد	۷۵
نمودار ۴-۱۴: توزیع فراوانی تحصیلات پدر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های آزاد	۷۶
نمودار ۴-۱۵: توزیع فراوانی تحصیلات مادر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های آزاد	۷۶
نمودار ۴-۱۶: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۸۷
نمودار ۴-۱۷: توزیع فراوانی سن دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های ایران	۸۷
نمودار ۴-۱۸: توزیع فراوانی تحصیلات پدر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های ایران	۸۸
نمودار ۴-۱۹: توزیع فراوانی تحصیلات مادر دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های ایران	۸۸
نمودار ۴-۲۰: توزیع درصدی پاسخ‌گویان بر حسب جنسیت	۸۹

فهرست شکل‌ها

عنوان	شماره صفحه
شکل ۳-۱: توزیع جغرافیایی کارشناسی محیط‌زیست در دانشگاه‌های ایران.....	۱۸
شکل ۳-۲: توزیع جغرافیایی تحصیلات تکمیلی محیط‌زیست در دانشگاه‌های ایران.....	۲۱
شکل ۳-۳: توزیع جغرافیایی دانشگاه‌های مورد نمونه‌برداری.....	۲۴

فصل اول

کلیات

۱-۱ مقدمه

موضوع آموزش محیط‌زیست و افزایش سطح آگاهی‌های عمومی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه برای متوقف نمودن حرکت پرشتاب نابودی محیط‌زیست و طبیعت راه‌حلی جدی و موثر قلمداد می‌شود. چنان که یک‌یک افراد جامعه بر ضرورت حفاظت از محیط‌زیست آگاهی یابند، می‌توان گام‌هایی بلند را در راستای توسعه پایدار برداشت، زیرا هر نوع برنامه‌ریزی، با چشم‌داشت رفع معضلات محیط‌زیستی، بدون مداخله عناصر فردی و اجتماعی و به عبارتی مشارکت شهروندان نمی‌تواند چندان موفقیت‌آمیز باشد. در برنامه‌های کشور ما آموزش محیط‌زیست موضوعی تقریباً فراموش شده به شمار می‌رود. نه تنها در مدارس چندان توجهی به این موضوع مهم و محوری نمی‌شود، بلکه در سطح دانشگاه نیز نسبت به آن عنایتی نمی‌گردد. جالب این که، حتی در رشته‌های محیط‌زیست دانشگاه‌ها نیز به موضوع آموزش به صورت سطحی پرداخته می‌شود. شاید ذکر این نکته خالی از لطف نباشد که حتی بسیاری از افراد تحصیل کرده این جامعه نیز نسبت به محیط‌زیست بی‌اعتنا هستند. به عنوان مثال هر کدام از ما بارها مشاهده نموده‌ایم که بسیاری از ساکنان این مرز و بوم ته سیگار و پس‌مانده غذای خود را از پنجره خودرویشان به بیرون و به خیابان پرت می‌کنند. البته در این جا بر آن نیستیم که تنها خرده بگیریم، اما شرایط فعلی واقعاً زجرآور است. آن چه امروز مشاهده می‌کنیم پیامد عدم آموزش محیط‌زیست است و لاجرم نمی‌توان بر مردم خرده گرفت زیرا تنها مردم محیط را آلوده نمی‌کنند، بلکه صنایع کوچک و بزرگ نیز در این معضل بس سهیمند. در این میان فارغ‌التحصیلان و کارشناسان محیط‌زیست وظیفه‌ای خطیر برعهده دارند. با توجه به وضعیت محیط‌زیست کشور در سال‌های اخیر انتظار می‌رود با افزایش کارشناسان این رشته بتوان از این وضعیت اسفناک رهایی یافت اما آن چنان که مشاهده می‌کنیم وضعیت محیط‌زیست کشور نه تنها بهبود نیافته بلکه در برخی موارد شرایط بدتری ایجاد شده است. در این پژوهش بر آن شدیم تا نگرش دانشجویان محیط‌زیست را در مقاطع مختلف آموزش عالی بسنجیم شاید نتایج این پژوهش بتواند کمکی به مدیران و صاحب‌نظران در این زمینه بکنند.

۲-۱ بیان مسأله

توسعه؛ نوعی فرایند مشارکت مردمی عام‌گراست که در جهت به حداکثر رساندن انرژی مهار شده به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای جسمانی، روانی و اجتماعی مردم برای رشد و شکوفایی استعدادهای آنان در جامعه، سازماندهی می‌شود. توسعه پایدار توسعه‌ای است که نیازهای جامعه را در حال حاضر تأمین می‌کند، بدون آن که توانایی نسل‌های آتی را در برآوردن نیازهای خود به مخاطره افکند. توسعه پایدار فرایند تغییری در استفاده از منابع، هدایت سرمایه‌گذاری‌ها، سمت‌گیری توسعه تکنولوژی و تغییری نهادی است که با نیازهای حال و آینده سازگار باشد. براساس بیانیه ریو، متشکل از نمایندگان ۱۷۶ کشور و ده‌ها سازمان بین‌المللی و ۳۵ سازمان بین‌الدولی منطقه‌ای و بیش از هزار سازمان غیردولتی؛ «در توسعه پایدار، انسان، مرکز توجه است و انسان‌ها هماهنگ با طبیعت، سزاوار حیاتی توأم با سلامت و سازندگی هستند.» حفاظت از محیط‌زیست، بخش جدانشدنی از توسعه است و نمی‌تواند به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. کشورها در یک حرکت جمعی باید از سلامت و یکپارچگی نظام طبیعی کره زمین حراست کنند. با توجه به سهم متفاوت در آلودگی محیط‌زیست، کشورها مسئولیت مشترک ولی متفاوتی در این زمینه دارند. در اعلامیه «ریو» افزون بر ضرورت انتقال تکنولوژی برای تشویق توسعه پایدار، بر لزوم از بین بردن الگوهای نامناسب با این نوع توسعه تأکید شده است و در آن صلح، توسعه، حفاظت از محیط‌زیست جدانشدنی اعلام شده اند (نصیری، ۱۳۷۷). با توجه به معضلات و بحران‌های حاد محیط‌زیستی که منجر به نگرانی و احساس خطر انسان شده، امروز دیگر تنها با تصویب قطعنامه‌ها یا برگزاری همایش‌ها یا حتی تصویب قوانین بدون ضمانت اجرا نمی‌توان در محافظت از محیط زیست قطعیت نشان داد. آموزش محیط‌زیست در جهان پیشرفته تازگی ندارد، بلکه بخشی از نظام آموزشی کشورها را دربر می‌گیرد. (خورشیددوست، ۱۳۸۲).

۱-۲-۱ آموزش محیط‌زیست

آموزش محیط‌زیستی جامع و معنادار یک وعده محکم برای مجهز نمودن افراد جامعه به منظور شناسایی راه‌حل‌های بالقوه برای مشکلات محیط‌زیستی و حمایت از منابع طبیعی است (Tuncer *et al*, 2009).

آموزش محیط‌زیستی بخشی از دانش را دربر می‌گیرد که در درک و شناخت راه‌حل‌های پایدار برای مسائل محیط‌زیستی ضرورت دارد. هدف نهایی عبارت است از تدوین گرایش و رفتار مسؤله‌انه برای هر شهروند جهت توسعه پایدار در زمین، شناخت منابع و زیبایی‌های آن و درک اخلاق محیط‌زیستی (خورشید دوست، ۱۳۸۲).

۱-۲-۲ آموزش عالی

آموزش عالی یکی از عناصر کلیدی توسعه‌ی انسانی در کشور به شمار می‌رود. مشخصه‌ی مهم آموزش عالی در چهار دهه‌ی گذشته، گسترش سریع مؤسسات آموزش عالی در کشورهای در حال توسعه، از جمله کشور ما بوده است. به واقع آموزش عالی معرف نوعی مهم از سرمایه‌گذاری در منابع انسانی است که با فراهم آوردن و ارتقا بخشیدن دانش به مهارت‌ها و نگرش‌های مورد نیاز در نیروی انسانی، به توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی کشور کمک می‌کند. بنابراین آموزش عالی نقش غیرقابل انکاری در پیشرفت جوامع و به خصوص دانشگاه‌ها به عهده دارد (سیادت و همکاران، ۱۳۸۴).

بدون شک امروزه موفقیت کشورها در امر توسعه مرهون برنامه‌های نوسازی دانشگاه‌ها است. نیل به این موفقیت، حاصل توجه به تربیت نیروی انسانی متخصص است. دانشجویان به عنوان یکی از مهم‌ترین اجزای نظام آموزش عالی، عنصری اصلی و مؤثر در کسب این موفقیت تلقی می‌شوند (طیبه، ۱۳۸۴).

۱-۲-۳ آموزش عالی محیط‌زیست

در این میان یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین بخش‌های آموزش محیط‌زیست، آموزش در مقاطع عالی شامل تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز، ترویج و ارتقاء دانش، گسترش تحقیق و فراهم نمودن زمینه مساعد برای توسعه کشور است (بحرینی و مبرقعی، ۱۳۷۶).

هدف از آموزش عالی محیط‌زیست تربیت متخصصینی است که بنا به دانشی که کسب کرده‌اند، بتوانند به حل مشکلات محیط‌زیست پرداخته و در حیطه اختیارات خویش به اهداف آموزشی جامعه عمل ببوشانند (هاشمی، ۱۳۹۱).

۱-۲-۴ آموزش عالی محیط‌زیست در ایران

اولین نشانه‌های آموزش عالی محیط‌زیست در ایران را باید به صورت ارائه واحدهای درسی پراکنده در مدارس آموزش عالی و دانشگاه‌های کشور در گروه‌های آموزشی نظیر جغرافیا، شهرسازی، جامعه‌شناسی، کشاورزی و بهداشت جستجو کرد. ایجاد دوره بهسازی محیط در حد زیر دیپلم در پلشت ورامین در سال ۱۳۳۰ و تبدیل آن به دوره کمک مهندسی (فوق دیپلم) در سال ۱۳۴۱، اولین گام در جهت ایجاد دوره آموزش عالی محیط‌زیست بود، این دوره آموزشی در مجتمع آموزشی فریس ادغام گردید. در سال ۱۳۴۳ دوره عالی بهسازی محیط در دانشکده بهداشت محیط دانشگاه تهران ایجاد شد که در سال ۱۳۴۵ به گروه بهداشت محیط در همین دانشکده تبدیل گردید. تشکیل سازمان حفاظت محیط‌زیست در سال ۱۳۵۰ و ایجاد دفتر آموزش محیط‌زیستی در این سازمان متعاقب آن تأسیس آموزشکده حفاظت محیط‌زیست کرج وابسته به سازمان حفاظت محیط‌زیست در سال ۱۳۵۱ جهت تربیت کاردان محیط‌زیست را باید از گام‌های اولیه‌ای برشمرد که در زمینه آموزش عالی محیط‌زیست در کشور برداشته شد. ایجاد مرکز هماهنگی مطالعات محیط‌زیست در سال ۱۳۵۲ در دانشگاه تهران با هدف ایجاد انسجام و هماهنگی در زمینه کلیه فعالیت‌های محیط‌زیستی که در دانشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی دانشگاه صورت می‌گرفت از جمله عملکردهایی بود که بعدها نقش بسزایی در آموزش عالی محیط‌زیست ایفا نموده و در واقع، سنگ بنای تأسیس دانشکده محیط‌زیست دانشگاه تهران در سال‌های بعد شد.

در سال ۱۳۵۳ برای اولین بار رشته بهسازی طبیعت در مقطع کارشناسی در دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران ایجاد شد. فعالیت مراکز آموزش عالی محیط‌زیست بعد از انقلاب اسلامی با روندی بسیار سریع‌تر از گذشته توسعه یافت. در سال ۱۳۶۲ اولین گروه آموزشی شیلات و محیط‌زیست هم‌زمان در دو دانشکده منابع طبیعی تهران و گرگان تأسیس شد و در سال ۱۳۷۳ بود که اولین دانشکده محیط‌زیست کشور در دانشگاه تهران دایر گشت. لازم به ذکر است که دانشگاه‌های غیردولتی نیز در سال‌های پس از پیروزی انقلاب سهم بسزایی در زمینه توسعه آموزش عالی محیط‌زیست داشته‌اند که این روند از سال ۱۳۶۸ با تأسیس رشته کارشناسی محیط‌زیست در دانشگاه آزاد اسلامی واحد لاهیجان آغاز شد (بحرینی و مبرقی، ۱۳۷۶).

در حال حاضر رشته مهندسی منابع طبیعی محیط‌زیست در سطح کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های مختلف در حال تدریس است. نسبت به سال‌های گذشته تعداد دانشگاه‌های دارای این رشته افزایش داشته است و در دانشگاه‌های پیام‌نور، غیرانتفاعی و آزاد نیز در مقاطع مختلف وجود دارد.

۱-۲-۵ نگرش

به طور کلی ترکیب شناخت‌ها، احساس‌ها و آمادگی برای عمل نسبت به یک مسأله را نگرش شخص به آن مسأله می‌گویند. نگرش‌های فرد، در دوران مختلف زندگی هماهنگ با محیط اطراف دست‌خوش تغییرات می‌شود. بیش‌تر تحقیقات حاکی از آن است که نگرش‌ها در دوران دانشجویی امکان تغییر بیش‌تری دارند. امروزه مطالعه نگرش به عنوان ممتازترین مفهوم روانشناسی اجتماعی، جایگاه ویژه‌ای در بین پژوهش‌ها دارد. آگاهی از چگونگی نگرش هم برای پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی و هم برای تفسیر پس از وقوع آن می‌تواند مفید باشد (رجالی و همکاران، ۱۳۸۹).

۱-۳ ضرورت پژوهش

حفاظت از محیط‌زیست و بهبود آن برای نسل‌های حال و آینده هدفی ضروری برای نوع بشر شده است. برای دستیابی به این هدف، نیاز به آگاهی بیش‌تر و شناخت مسائل پیچیده محیط‌زیستی است. آگاهی و شناخت بیش‌تر از مسائل محیط‌زیست، تدوین دوره‌های آموزشی را ضروری می‌سازد. معمولاً موفقیت در هر کاری و رسیدن به هدف نیازمند نوعی نگرش مثبت به آن عمل یا هدف می‌باشد. از آن‌جا که دانشگاه‌ها منشأ تحولات جامعه در عرصه‌های مختلف بوده است و دانشجویان به عنوان ارکان اصلی دانشگاه در آینده پیکر اصلی سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف جامعه را تشکیل می‌دهند، نگرش دانشجویان اهمیت ویژه‌ای دارد (رجالی و همکاران، ۱۳۸۹). نگرش منفی باعث عدم رضایت از رشته‌ی تحصیلی و عدم انجام تکالیف درسی، عدم اشتغال به سایر فعالیت‌های مرتبط با پیشرفت تحصیلی شده و انجام فعالیت‌های تحصیلی را با بی‌رغبتی و دشواری مواجه می‌سازد. این عدم تمایل و نگرش منفی، علاوه بر این که منجر به هدر رفتن بخشی از امکانات و منابع کشور می‌گردد، سبب اتلاف وقت و عمر دانشجویان و عدم استفاده‌ی مناسب از منابع مادی و انسانی برای پیشرفت کشور می‌شود (احمدی و زرگر، ۱۳۸۷).

پژوهش حاضر به منظور بررسی دیدگاه دانشجویان رشته محیط‌زیست دانشگاه‌های ایران در زمینه تحصیل در این رشته می‌باشد. بدیهی است که با توجه به اهمیت رشته محیط‌زیست و مسئولیت خطیری که بر عهده‌ی دانشجویان و مسئولان این رشته است، دانستن نگرش دانشجویان نسبت به رشته تحصیلی و سنجش دیدگاه آن‌ها در مورد مباحث مربوط به آموزش عالی محیط‌زیست، از اهمیت خاصی برخوردار است. نتایج حاصل از این مطالعه می‌تواند راهنمای مناسبی جهت برنامه‌ریزان آموزشی و مسئولان محیط‌زیستی دانشگاه به منظور بهبود فرایند آموزش محیط‌زیست و تربیت هر چه بهتر نیروی انسانی متخصص، متعهد و مسئول در قبال محیط‌زیست باشد.

۴-۱ اهداف پژوهش

۱-۴-۱ اهداف اصلی

۱- سنجش نگرش دانشجویان رشته محیط‌زیست نسبت به تحصیل در رشته محیط‌زیست

۲-۴-۱ اهداف فرعی

- ۱- بررسی رضایت تحصیلی دانشجویان محیط‌زیست نسبت به تحصیل در این رشته
- ۲- بررسی رضایت تحصیلی دانشجویان محیط‌زیست از کیفیت آموزش در محل تحصیل آن‌ها
- ۳- بررسی رضایت تحصیلی دانشجویان محیط‌زیست از جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور

۵-۱ سؤال‌های پژوهش

- ۱- آیا دانشجویان محیط‌زیست از تحصیل در این رشته رضایت دارند؟
- ۲- آیا دانشجویان محیط‌زیست از کیفیت آموزش در محل تحصیل خود رضایت دارند؟
- ۳- آیا دانشجویان محیط‌زیست از جایگاه رشته محیط‌زیست در سطوح مختلف کلان کشور رضایت دارند؟
- ۴- مهم‌ترین علت انتخاب رشته محیط‌زیست برای تحصیل از سوی دانشجویان چیست؟
- ۵- مهم‌ترین علت ادامه تحصیل دانشجویان محیط‌زیست در مقاطع بالاتر این رشته چیست؟

فصل دوم

پیشینه تحقیق